

Slovenski Gospodar.

List ljudstvu v poduk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 2 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr., za četrt leta 65 kr. — Naročnina se pošilja upravištvu v tiskarni sv. Cirila, koroske ulice št. 5. — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr. Rokopisi se ne vračajo, napačani listi se ne sprejemajo. Za oglasila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, po 3 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Vabito na naročevanje.

Ob novem letu vabimo uljudno vse dosedanje naročnike „Slov. Gospodarja“, naj se naročijo še na dalje za leto 1896 na list, ki je in še tudi naprej zagovarja resno in vestno koristi sv. cerkve in slov. ljudstva pa ne išče v tem, kakor kaže že njegova cena, nikjer svoje koristi. Kdor more in hoče, naj pristopi med deležnike „katol. tisk. društva“, da se „Slov. Gospodar“ vzdrži tudi nadalje pri tej nizki ceni.

Deležnina „katol. tisk. društva“ znaša za celo leto 5 gold. in je v tem že tudi naročnina za „Slov. Gospodarja“. **Naročnina** pa znaša za celo leto 2 gold. 50 kr. in za pol leta 1 gold. 30 kr. ter za četrt leta 65 kr.

Naročnina se pošlje najlažje po poštinih nakaznicah upravištvu „Slov. Gospodarja“ v tiskarni sv. Cirila v Mariboru.

Odobor kat. tisk. društva.

Slovenecem za novo leto 1896.

Kar človek sliši o slovesni priliki, zapomni si bolj. Ko te vrste pišem, nese čas svojega otroka, leto 1895. k pogrebu. Že sploh je ta trenotek pretresljiv, še bolj pa za nas Slovence. Z letom 1895. je preteklo polnih 1300 let, kar smo Slovenci nastopili v zgodovini. Prvo poročilo o naših pradedih pravi, da so se leta 595. po Kr. vojskovali na Tirolskem z Bavarci.

O tej slovesni priliki naj torej razpredem svoje seveda zmotljive misli o vprašanju, kakšen namen imamo Slovenci kot narod na tem svetu? Vsaka stvar namreč ima svoj namen od peska do solca, od komarja do leva; takó tudi vsak človek in vsak narod. Trikratni gorje pa narodu, kateri zgreši svoj namen! To nam spričuje med drugim presunljiva osoda judovskega ljudstva, ki ni spoznalo časa svojega obiskovanja. Kaj je torej namen vseh Slovencev? Naš namen kot narod je na tem svetu dvojen: 1.) da svojo narodno posebnost izobražamo vedno bolj, 2.) da smo na jugu Avstriji eden njenih stebrov.

1.) Dolgečas bi bilo na svetu, ko bi bili vsi ljudje ednaki, vsa ljudstva ednaka. Le razlika miká. Narodna posebnost pa je to, kar narod loči od naroda n. pr. posebna jedila, drugačno pohištvo, orodje, druga noša itd. Zlasti pa je jezik razločilno znamenje. Če smo se mi Slovenci v drugih rečeh že proenačili sosedom, vsaj svojega jezika ne izdajmo, ne prodajmo! Na podlagi materinščine se mora učiti abeceda in latinsčina in enkrat tudi visokošolske vede; slovenski morajo biti pri nas cesarjevi razglasi in sprevodnikov izklici na železnicah; slovenščina naj ima pravico pred najvišjim sodiščem in naj se glasi v naših občinskih zbornicah.

S tem ne zahtevam, da se naj ne učimo drugih jezikov. Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš! Zlasti

je znanje več jezikov v Avstriji potrebno in koristno. Le prva bodi slovenščina, kakor mi je moja mati najljubša od vseh drugih mater. Bodi torej slovenščina kakor imenitna gospa, katera imej dve, tri dekle.

Vzglejmo se na rodoljubju vrlih Čehov, katerim je domača reč nad vse. Zatorej so pa tudi v dveh razstavah l. 1891. in l. 1895. pokazali strmeči Evropi izdelke češke dlani in češkega duha. Njim smo mi po legi najbolj podobni: Čehi so na severu, mi na jugu najdalje porinjeni v mesó Evrope. Čeh in Slovenec sta konca velikih slovanskih škarij. Da bi jim bili tudi po rodoljubju podobni! O naših pradedih so zapisali zgodovinarji, da so se vojskovali z Bavarci, in o nas bi naj zapisali: »Ta rod ni bil ednak slavnim očetom, ampak je sam sebi v skledo pljuval in se svojega jezika smajoval?« Nikdar!

2.) Prvi namen ima vsak narod zase, drugi pa je nam Slovincem posebno lasten, da smo namreč na jugu Avstriji eden njenih stebrov. Proti Turku so jo branili naši pradedje. Vsaka ped naše zemlje od Mure do Drave, od Drave do Save in Soče in Adrijanskega morja je napojena s slovensko krvjo, katero so iz žil privabili turški meči. Če bi umetnik naslikati hotel zgodovino našega naroda za turških vojsk, naj naslika krvavi polumesec — znamenje Turkov, — ki se vtaplja v slovenski oblak!

Proti Lahu so se vojskovali zlasti sinovi naših mater. Preštej njih kosti, ki leže in prhné po ravninah zgornje-italijanskih, pri Solferinu in Kustoci! Slovensko kri je pilo Adrijansko morje, ko so zmagali Avstrijci laško brodovje pri otoku Vis (dne 20. jul. 1866.). Takó naj ostane zanaprej! Ta namen nam je prst božji zapisal v zgodovini. Zunaj Avstrije nimamo življenja. Oklenimo se je torej zvestó!

Vzglejmo se na avstrijskem domoljubju vernih Tirolcev, ki so zlasti l. 1809. pokazali neomahljivo zvestobo do cesarja. Na griču Isel pri Inomestu so padli najhrabrejši možje, katere je vodil Andrej Hofer. Vsak ima tam svoj grob, kjer je padel, med smrekami in hojkami. Na vrhu griča pa stoji spomenik z napisom:

„Donec erunt montes et saxa et pectora nostra,
Austriacae domui moenia semper erunt!“ —
„Dokler stojijo in gore; nam dihaajo prai,
Bode imela močan krasna Avstrija zid!“

Nekdo od Save.

Pogodba z Ogersko, Badeni in Jugoslovani.

(Govor poslanca dr. L. Gregorčeca v državnem zboru dne 20. dec.)

II. Nj. ekselenca g. ministerski predsednik je rekel, da bode pri bodočih pogodbah z Ogersko prva naloga vlade, krepko varovati in braniti gospodarske koristi

lostranske državne polovice. Mi vsprejmemo te besede in želimo samo, da se tudi popolnoma uresničijo. S prvo izjavo Nj. ekselence g. ministerskega predsednika bi se jugoslovanski poslanci tako precej zlagali. Manj pa nas je zadovoljila njegova druga izjava.

Ta se glasi po stenografičnem zapisniku: »Kar se tiče zahtev jugoslovanskih plemen, mogel bi se sklicevati le na ono, kar sem opetovano na drugem mestu označil kot pravilo za Rusine v Galiciji.

Vlada se ne smatra samo opravičene, ampak dolžne, da zadosti previdno in dobrohotno sedanjim narodno-kulturnim potrebam teh plemen. Vlada pa si mora pridrževati razsodbo o pripomočkih, katere bi bilo treba rabiti, ter hoče v mejah vsem narodom ustavno zajamčenih pravic bodisi v denarstvenem, bodisi v narodnem oziru dovoliti to, kar je takoj izvedljivo na zdravi podlagi, ne pa onega, kar je nemogoče ali kar treba še le dozoreja in ki napravlja po takem utis prazno stojišče hiše, katero naj bi ohranili, popravili in morda tudi uredili, ne da bi bilo upanja, da pride kdo v njo stanovat; z eno besedo, gospodje moji, nikake koncesije (predprave) le v ta namen, da bi se izzivali drugi, ampak dejansko pouspeševanje na podlagi modrih, ker izvedljivih zahtev«.

Gospoda moja! Ta izjava je jugoslovanske poslance iznenadila in napolnila z nekim nezaupanjem do končnih namer nove vlade. Pravim, da nas je iznenadila in te besede moremo tem manj preskočiti, ker so napravile našim narodnim nasprotnikom očitno veselje in so le-ti hoteli iz njih nekako odpoved ali napoved vojske Jugoslovanom brati ali si domišljevati. V dokaz tega navajam graški nemško-liberalni list, »Tagespost«. Ta piše v številki z dne 11. decembra 1895 doslovno:

»Naši gospodje Slovenci ne bodo zeč razveseljeni o nekaterih opomnjah grofa Badenija, ki se tičejo narodnih obljub. Ministerski predsednik je govoril o koncesijah samo da bi se izzivali drugi, o katerih koncesijah pa on ničesar ne ve, in s tem je zadel slovensko stranko v srce.«

Gospoda moja! Ko sem prvokrat bral izjavo Nj. ekselence gospoda ministerskega predsednika, sem si nehote mislil, da je za to izjavo skrita Egerija, ki navdihuje sedanje ministerstvo. Uvod je pa na vsak način duševna last Nj. ekselence gospoda ministerskega predsednika, grofa Badenija. V duhu je nas Jugoslovane vedel daleč tja v Galicijo in nam priporočal ono načelno pravilo, katero je nekdanj tam narekoval Rusinom. No, priznavam, gospoda moja, da je to za nas malo vabljivo. O tem govorim kolikor mogoče malo, ker nikogar nečem žaliti, najmanj svojih vshodno-slovanskih bratov.

Koliko pa je Poljakov in koliko Rusinov? Statistika pravi, vsak narod šteje okoli 3 milijone duš, in vprašamo se zdaj: Koliko poslancev imajo Poljaki in koliko Rusini? Saj je znano, da imajo Poljaki 55 poslancev in Rusini samo 7. Kako pa je s šolami? Poljaki imajo dvojno vseučilišče in 25 srednjih šol, Rusini pa 2 gimnaziji in vspelednice v Kolomeji. To je na vsak način čudno! Poljaki so primeroma bogatini glede na šole in Rusini uboge reve. Zakaj ta razloček? Gospoda moja! Nam Jugoslovanom so uzroki dobro znani, pa jih ne povemo v tej zbornici, ker mislimo, da to le nas Slovane zanima, samo nas, in mi tukaj nismo sami. Toda nekaj bi vendar rad poudaril. Morda si razlaga ta razloček Nj. ekselence gospod ministerski predsednik s tem, da je rusinsko ljudstvo manj sposobno za kulturo, da manj hrepeni po omiki. Jaz za-se imam rusinsko ljudstvo za velenadarjeno in niti trenotek ne dvomim o njegovem hrepenenju po omiki. Ako torej Nj. ekselence grof Badeni misli, da smo morda mi

Jugoslovani malo sposobni za omiko, da malo hrepenimo po omiki, tako mu povem, da se v tem strašansko moti. Hočem dokazati s Celjem — prosim ne astrašite se, koalicija je že umrla. Za prvo solo nove slovenske gimnazije v Celju se je letos zglasilo 113 učencev in so jih morali vsprejeti 89 vkljub najstrožji skušnji. Razen tega pa je še šlo okoli 30 slovenskih učencev v staro nemško gimnazijo. To je skupaj 143 slovenskih učencev, ki se zglašijo za prvi razred ene srednje šole. Mislim, to je vendar dovolj dokazano, da slovensko ljudstvo hrepeni po omiki.

Le nekaj še opomnim. Ako Nj. ekselence gospod ministerski predsednik res hoče, o čemur nočem dvomiti, ugoditi našim dejanskim narodno-kulturnim potrebam previdno in blagohotno, naj to stori, toda s svojim rusinskim načelom naj nas pusti pri miru! To je prvo. Drugo pa je, kar mi želimo, da se naj ne ravna po nadaljnjih besedah, katere nam je takrat govoril, v tem smislu, kakor si jih mislijo naši nasprotniki ali iz njih berejo.

Zares Nj. ekselence je govoril o nemogočih zahtevah Jugoslovanov. Toda ni povedal, katere zahteve si on misli za nemogoče. Mi tudi sami ne moremo najti, katere zahteve bi to bile; kajti one zahteve, katere smo poslanci ali tukaj v tej visoki zbornici ali v dotičnih deželnih zborih stavili kot predlog in resolucije — in le-te utegne vlada v mislih imeti — niso takšne, da bi jih mogel imenovati nemogoče in neizvedljive. Nihče ne more trditi, da ni mogoče uvesti slovenskih ljudskih šol na Koroškem, v Trstu in v Gorici ali hrvaške gimnazije v Pazinu.

Okoli 1000 za šolo godnih otrok slovenske narodnosti je bilo izkazanih v Trstu in v Gorici. Po avstrijskih postavah, katere še tam gotovo veljajo, kajti Trst in Gorica še nista združena z Italijo, sta dolžna ondotna mestna zastopa, za slovensko prebivalstvo ustanoviti potrebne ljudske šole. Mislim, da bosta mestna zastopa to tudi storila. Ali kedar? Takrat, kadar bo imel Nj. ekselence gospod naučni minister Gauč II. tisto »korajžo«, katero je svoječasno pokazal Nj. ekselence gospod naučni minister Gauč I. nasproti ljubljanskemu mestnemu zastopu zaradi ustanove nemške ljudske šole. Če se ne motim, bila je največja zahteva, kar smo Slovenci v tej visoki zbornici želeli, ona, po kateri naj bi se ustanovile slovenske učne stolice na graškem vseučilišču. Ta zahteva pa gotovo ni nemogoča, kakor tudi ni nemogoča zahteva Hrvatov, ki zahtevajo za Dalmacijo notranji hrvaški jezik.

Kajti, kar je že enkrat bilo, se spet lahko ustanovi. Slovenske učne stolice so bile v Gradcu, in mi terjamo, da se zopet ustanovijo. Kar se tiče hrvaškega notranjega jezika, se to dá prav dobro izvesti, ker poleg nemškega notranjega jezika ednako veljata poljski in italijanski jezik, ne da bi Avstrija radi tega razpadla. In tako mislimo, da se Avstrija tudi ne bode razrušila, ako zraven nemškega, poljskega in italijanskega jezika postane še tudi češki in hrvaški notranji uradni jezik. To niso nikake nemogočnosti. Sicer mi Slovenci, raztreseni po osmih kronovinah, imamo toliko dejanskih narodno-kulturnih vprašanj, teženj, zahtev celo nižje vrste, da zares nimamo niti časa niti veselja letati za nemogočnostmi.

(Konec prih.)

Cerkvene zadeve.

Novi zvonovi pri Sv. Emi.

Že dolgo smo želeli pri farni cerkvi sv. Eme nove zvonove, ker je manjši počil in tudi njegov večji to-